

Дегтярьова К. О.,

*викладач кафедри іноземних мов
Харківської державної зооветеринарної академії*

Карась А. В.,

*старший викладач кафедри іноземних мов
Харківської державної зооветеринарної академії*

Живолуп В. І.,

*старший викладач кафедри іноземних мов
Харківської державної зооветеринарної академії*

Кібенко Л. М.,

*старший викладач кафедри іноземних мов
Харківської державної зооветеринарної академії*

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ДЕБАТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ЯК ОДНОГО ІЗ ЗАСОБІВ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Анотація. У статті досліджено актуальне питання розвитку комунікативних навичок студентів із погляду підвищення мовної активності студентів закладів вищої освіти у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Розглянуто різні методи та завдання, що сприяють підвищенню мотивації та спонукають до спілкування іноземною мовою.

Особливу увагу приділено інтерактивному методу навчання іноземної мови за професійним спрямуванням – дебатам. Виділено характерні ознаки й основні етапи цієї технології. Обґрунтовано доцільність їх застосування як засобу, який дозволяє підвищити ефективність навчання та стимулювати студентів до подальшого самостійного опанування іноземної мови.

Метою статті є розкриття сутності дебатів як інтерактивного методу навчання, їх стилю, методики проведення, а також теоретичне обґрунтування доцільності їх використання на заняттях з іноземної мови у немовних закладах вищої освіти.

Для досягнення мети, розв'язання окреслених завдань дослідження було використано загальнонаукові методи теоретичного рівня: аналіз, синтез і систематизацію праць авторів із проблеми дослідження; методи педагогічного спостереження.

Власний досвід роботи й аналіз методичної літератури дозволяють стверджувати, що у процесі вивчення іноземної мови можна використовувати не лише дебати як форму заняття, яка вимагає високого рівня володіння мовою та серйозної попередньої підготовки, але й окремі елементи цієї технології. На заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням доречно застосування так званих «модифікованих» дебатів, до яких внесено певні зміни за правилами, що дозволяє залучити до роботи всю групу. Завдяки цьому методу майбутні фахівці навчаються приймати рішення, розбиратися у проблемах, орієнтуватися в інформаційному світі та вести діалоги іноземною мовою не лише в повсякденному житті, але й у професійній діяльності.

Ключові слова: дебати, процес навчання, інтерактивні методи навчання, комунікативні навички, теза, аргументи.

Постановка проблеми. Основне завдання вивчення іноземної мови у немовних закладах вищої освіти – навчити студентів професійного мовного спілкування, сприяти оволодінню студентами знань, вмінь і навичок, які б дали змогу студентам у майбутньому бути фахівцями, вміти вільно використовувати іноземну мову у професійній діяльності. Згідно з освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра (2002) головним завданням в оволодінні іноземною мовою студентів закладів вищої освіти є «формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмових формах» [1].

Щодо аграрних закладів вищої освіти ситуація неоднозначна. З одного боку, іноземна мова надається студентам в усій своїй різноманітності – загальна, ділова, професійна, а з іншого – різний рівень студентів, їхня невідповідність, подеколи навіть відсутність бази дещо ускладнюють процес оволодіння англійською мовою. Більш того, реалії сучасної дійсності вимагають того, щоб випускники не просто читали та перекладали зі словником, а були здатними правильно викласти свої думки в усній і письмовій формі, вміли повноцінно спілкуватися на побутові та професійні теми.

Відповідно, основне завдання викладачів-практиків – сформувати у студентів іншомовну комунікативну компетенцію, яка дозволить їм разом з іншими предметними компетенціями стати всебічно розвиненою особистістю, здатною принести користь суспільству та широко використовувати отримані знання, уміння та навички на практиці.

Як відомо, володіння іноземною мовою передбачає компетентності у сфері говоріння, читання, письма й аудіювання. У цій статті ми розглянемо саме аспект говоріння, оскільки він, на нашу думку, є ключовим завданням у навчанні іноземної мови та вбирає в себе елементи інших видів мовної діяльності.

Незважаючи на важливість вивчення англійської мови, в немовних закладах вищої освіти на дисципліну «Іноземна мова за професійним спрямуванням» відводиться недостатня кількість годин, оскільки більше уваги приділяється предметам, необхідним для професійної діяльності за обраною спеціальністю. Крім того, вивчення тієї або іншої мови обмежується лише першим роком навчання. Як наслідок, багато студентів випускаються із закладу, не досягнувши того рівня мови, з яким можна було б успішно працювати за майбутньою спеціальністю.

Викладачі прагнуть ефективніше використовувати час на занятті, але цього недостатньо. Для розв'язання цієї проблеми важливо мотивувати студентів на якісне виконання домашнього завдання, а також удосконалювати програми навчання для оптимізації навчального процесу, проте, незважаючи на достатню мотивацію й усвідомлення необхідності знання мови, не всі студенти приділяють належну увагу її вивченню. Необхідно застосовувати найсучасніші навчальні посібники, підбирати додатковий матеріал з урахуванням інтересів студентів, використовувати методики, спрямовані на стимулювання зацікавленості у тих, хто вивчає мову [2].

Для того, щоб швидко та якісно вирішувати завдання навчання іноземної мови, викладачі постійно шукають нові ефективні методи викладання, які не лише дозволяють отримувати теоретичні знання, але й навчають застосовувати їх на практиці.

Використання інтерактивних методів на заняттях з іноземної мови забезпечує розвиток творчих здібностей студентів, стимулює активність і винахідливість. До них можна віднести: мозковий штурм, метод проєктів, рольові та ділові ігри, дискусії, дебати, круглі столи, кейс-метод тощо. Деякі з цих методів є звичними для навчальних закладів, але технологія дебатів ще викликає живий інтерес і застосовується на заняттях з іноземної мови нечасто [3], тому є необхідність зупинитися на ній детальніше.

Метою статті є розкриття сутності дебатів як інтерактивного методу навчання, їх стилю, методики проведення, а також теоретичне обґрунтування доцільності їх використання на заняттях з іноземної мови у немовних закладах вищої освіти.

Для досягнення мети, розв'язання окреслених завдань дослідження було використано загальнонаукові методи теоретичного рівня: аналіз, синтез і систематизацію праць авторів із проблеми дослідження; методи педагогічного спостереження.

Виклад основного матеріалу. Слово «дебати» вперше з'явилося у Франції й означає «словесний поєдинок». Люди почали сперечатися тоді, коли навчилися не погоджуватися один з одним. Дебати беруть початок із Давньої Греції, де суперечки були важливим елементом демократії. В Афінах громадяни сперечалися про переваги та недоліки запропонованих законів; учні вчилися дискутувати, аналізуючи проблеми з різних позицій із метою їх кращого розуміння. У середньовічній Європі в системі освіти існували курси ораторського мистецтва і дебатів. На початку історії США дебати почали застосовувати в університетах. Під час президентських виборів 1960 р. перші телевізійні дебати між Джоном Кеннеді та Річардом Ніксоном знову притягнули увагу до цього виду мовної діяльності. Проте як вид молодіжної мовної діяльності дебати виникли вперше у США в 1930-ті рр. Нині їх широко використовують у школах та університетах Західної Європи, США, Японії та Південно-Східної Азії. У 1993 р. Інститут «Відкрите суспільство» заснував Міжнародну програму «Дебати» імені Карла Поппера, а в 1999 р. була заснована Міжнародна освітня асоціація «Дебати», до якої належать 26 країн [4].

Тип дебатів Карла Поппера призначений для розвитку навичок роботи в командах по три людини в кожній для того, щоб сту-

денти мали змогу працювати разом як над підготовкою до дебатів, так і на власне дебатах. Програма дебатів Карла Поппера виникла як програма, що розвиває вміння міркувати та критично мислити. Програма має свій стиль, близький до стилю політичних дебатів, де студенти навчаються обговорювати проблеми, аналізувати проблеми з різних позицій, визначати можливі шляхи (стратегії) їх вирішення. Саме в цьому й полягає мета програми дебатів Карла Поппера – заохотити студентів до обговорення проблем і планування рішень, а не просто до дискусії [5].

Метод дебатів – це процес формулювання та відстоювання своєї думки стосовно конкретної проблематики. *Мета дебатів* – обговорення й оцінка проблеми, яка не має однозначного вирішення. На думку Н.Г. Зайченко, метод дебатів є універсальним, оскільки може бути наповнений будь-яким змістом і застосовуватися при вивченні будь-якої дисципліни, в тому числі іноземної мови, оскільки він є одним зі способів розвитку іноземномовної комунікативної компетентності, з одного боку, і навичок соціальної взаємодії – з іншого [6].

Дебати можна визначити як діяльність, що має найбільші можливості для розвитку як мовної, так і соціокультурної компетенції. Беручи участь у дебатах, студенти розвивають пізнавальні й мовні здібності, вчать активно слухати, розвивають навички усної та писемної мови, формують такі важливі навички, як вміння виступати перед аудиторією, вміння аргументувати свою думку, логічно й аналітично мислити. Дебати – це навичка, яку можна відносно легко сформулювати через постійні тренування. Студенти поступово вчать виражати та відстоювати свої ідеї, помічають слабкі сторони супротивника.

Саме метод дебатів Карла Поппера дозволяє розвивати такі навички, як:

- діалогічна мова;
- здатність працювати в команді;
- аудіювання;
- вміння висловити іноземною мовою своє ставлення до проблеми, що обговорюється, а також з'ясувати й обговорити думку та ставлення співрозмовника до цієї проблеми;
- використання професійної лексики в заданій ситуації;
- критичне мислення;
- швидке реагування на висловлювання опонента;
- ораторська майстерність та вміння вести діалог іноземною мовою;
- формування кейс-проєкту;
- здатність аналізувати;
- толерантність;
- здатність формувати й відстоювати свою думку іноземною мовою.

Метою застосування цього формату є:

- опанування особливої форми дискусії;
- розширення теоретичних знань іноземної мови;
- закріплення пройденної граматики та лексики;
- удосконалення навичок аудіювання, говоріння, письма, читання;
- здійснення контролю засвоєного матеріалу;
- подолання психологічних затисків [8].

У цій методиці прийнята така термінологія:

Дебати (debate) – це гра, у якій беруть участь дві команди, що займають протилежні позиції з певної проблеми та відстоюють свою думку.

Теза (resolution) – це проблема, яка є предметом суперечки між двома групами. Група прибічників відстоює тезу, група опозиції спростовує її.

Аргументи (arguments) – пояснюють займану позицію із проблеми.

Спростування (rebuttals) – пояснення, що пояснюють позиції незгоди однієї групи з іншою.

Суддя (judge) – визначає переможця.

Теза – це думка, яка може бути спростована на доказових підставах. Учасники погоджуються або не погоджуються з нею (тезою), незалежно від особистої думки з питання. Теза може розпочинатися із фрази «I believe/consider» («Я вважаю»). Наприклад, «I consider zoos should be banned» («Я вважаю, що зоопарки мають бути забороненими»). Аргументи можуть також вводитися спеціальною фразою «because animals can not live in cages». («оскільки тварини не можуть жити у клітках»).

Існує досить багато різновидів дебатів, але власний досвід роботи й аналіз методичної літератури дозволяють стверджувати, що у процесі вивчення іноземної мови можна використовувати не лише дебати як форму заняття, що вимагає високого рівня володіння мовою та серйозної попередньої підготовки, але й окремі елементи цієї технології. Доречно застосування на занятті так званих «модифікованих» дебатів, до яких внесено певні зміни за правилами, що дозволяє залучити до роботи всю групу. У модифікованих дебатах можлива зміна регламенту, збільшення кількості гравців у командах, допускаються питання від аудиторії, організуються «групи підтримки», обговорення проблеми триває після гри тощо [7].

Дійовими особами дебатів є команда, судді та таймкіпер. Команда зазвичай складається із 5–7 чоловік (спікерів). Команда, котра відстоюватиме правильність тези, називається *командою ствердження*, а команда, яка буде спростовувати тезу, є *командою заперечення*. Завдання *суддів* полягає у спостереженні за грою команд та у рішенні, котра з них виявилася більш логічною та безперечною в доведенні своїх позицій. В об'язки суддів входить заповнення протоколу, у якому зазначають сильні та слабкі сторони кожного зі спікерів і команди загалом. *Таймкіпер* – це людина, що стежить за тим, щоб регламент гри був дотриманий, відмічаючи час виступів спікерів.

Отже, розглянемо, як власне відбуваються дебати.

Викладач поділяє групу студентів на дві команди: команду ствердження і команду заперечення. Оголошується тема (теза) дебатів, яку рекомендується обирати відповідно до напрямку навчання. Тема повинна стосуватися важливих проблем, які презентовані так, щоб сторони «за і проти» мали змогу однаково ефективно розвивати аргументи [8]. У нашому випадку теми обираються для студентів ветеринарного закладу вищої освіти. Наприклад: «Чи потрібні досліди на тваринах під час навчального процесу?» (Are experiments on animals needed during an educational process?).

Команда ствердження надає свій кейс (систему аргументів), у якому наводяться аргументи й докази того, що без експериментальних дослідів на живих тваринах неможливо отримати знання, яких буде достатньо для майбутнього ветеринарного лікаря-практика. Команда заперечення спростовує думку першої групи, а саме виступає за гуманну освіту та запровадження альтернативних моделей до експериментів над тваринами. Обговорення проводиться за регламентом та правилами. Під час дебатів члени команди мають змогу висловлюватися, ставити питання. Вводяться лексичні поняття, пов'язані з експериментальними дослідженнями, ветеринарною освітою тощо. Викладач у процесі дискусії має змогу оцінити рівень засво-

ення пройденого матеріалу кожним із учасників дебатів. Після виступу спікерів обох команд суддями та викладачем підводяться підсумки й оголошується команда переможців.

Висновки. Отже, дебати – це сучасний і дієвий метод у роботі з організації навчання іноземної мови. Застосування цього методу на занятті з англійської мови за професійним спрямуванням є ефективним, оскільки він дає можливість успішно застосовувати отримані теоретичні знання, закріплювати навички аудіювання, говоріння, письма та читання, вільно вести діалоги та дискусії у межах заданої теми. Ця педагогічна технологія підвищує мотивацію студентів до самостійного вивчення іноземної мови та спонукає до усвідомлених дій у комунікативних ситуаціях. Використання цього методу розвиває творче мислення, уміння застосовувати отримані знання на практиці. У межах дебатів студенти здобувають навички діяти в інтересах групи, уміти відстоювати свою думку, проявляти повагу до думки співрозмовника, що допомагає формувати колектив.

Завдяки цьому методу майбутні фахівці навчаються приймати рішення, розбиратися у проблемах, орієнтуватися в інформаційному світі та вести діалоги іноземною мовою не лише у повсякденному житті, але й у професійній діяльності. Дебати є універсальними за своїм характером, оскільки можуть бути наповнені будь-яким змістом і є одним із найбільш дієвих способів розвитку не лише іншомовної комунікативної компетентності, а й навичок соціальної взаємодії.

Література:

1. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2002. 51 с.
2. Пекушева Д.В. Трудности при обучении английскому языку студентов неязыковых вузов. *Научная палитра*. 2017. № 3 (17). URL: <http://culture.esrae.ru/43-386>.
3. Никифорова Д.В. Проектирование индивидуальных образовательных маршрутов студентов в вузе: проблемы и перспективы. *Казанский педагогический журнал*. 2015. Т. 2. № 5 (112). С. 312–317.
4. Simon Quinn. *Debating*. Published electronically, Brisbane, Queensland, Australia, 2005.
5. Ященко Р.В., Гуляева Е.Ш. Использование технологии «дебатов» в формировании патриотического самосознания студентов вуза. *Primo Aspectu*. 2015. Т. 24. № 10 (174). С. 95–98.
6. Зайченко Н.Г., Милая Ю.А. Использование метода дебатов в ходе обучения иностранному языку. 2011. URL: http://www.rusnauka.com/28_PRNT_2011/Pedagogica/5_94811.doc.html.
7. Програма дебатів Карла Понпера. *Дем. клуб*. URL: <http://www.debater.ru/ab2-formats4.html>.
8. Пекушева Д.В., Ряднова М.В., Невская П.В. Дебаты как современный метод обучения английскому языку студентов направления «Туризм». *Вестник ПНИПУ. Проблемы языкознания и педагогики*. 2018. № 1 С. 177–187.
9. Лучик Т.С. Образовательная технология «Дебаты» в учебном процессе. *Иностранные языки в школе*. 2010. № 2. С. 21–26.
10. Использование дискуссии на занятиях иностранного языка в рамках проблемного обучения при подготовке современных специалистов. URL: <https://www.hse.ru/pubs/share/direct/document/74846569>.
11. Гетманская М.К., Баграмова Н.В. Принципы обучения иностранному языку как ведущий фактор процесса обучения. *Интерактивная наука*. 2017. № 6 (16). С. 24–28.
12. Горелова Л.Н., Кораблева Г.Н. Дебаты как учебная игра в вузе. *Мир науки и образования*. 2015. № 3. С. 3.
13. Понятие «принцип обучения». URL: <http://knigi.link/inostrannyim-yazyikam-obuchenie/ponyatie-printsip-obucheniya-53287.html>.

**Dehtiarova K., Karas A., Zhyvolup V., Kibenko L.
Application of debate method in teaching of foreign
language for specific purposes as one of the approaches of
communicative skill development in students**

Summary. There was investigated the actual issue of the development of communicative skills in students from the point of view to the issue of increase of linguistic activity in students of higher educational institutions in the process of study of foreign language for specific purposes. Different methods and tasks which are instrumental in the increase of student's motivation and induce to speak a foreign language are considered.

The special attention gets the debate as the interactive method of teaching foreign language for specific purposes. Characteristic signs and basic stages of this technology are determined. Its usefulness as the means of intensification of training efficiency and encouragement of student's self-directed studies of foreign languages is demonstrated.

The purpose of the article is showing of essence of debates as an interactive method of studies, their style and methodology

of realization, theoretical ground of expediency of their use during the lessons of foreign language in nonlinguistic higher educational institutions. To achieve the purpose the general theoretical scientific methods are used, such as analysis, synthesis and systematization of researchers' works; methods of pedagogical supervision.

Own experience and analysis of methodical literature allow to assert that in the process of foreign language studying it is possible to use debate not only as a form of a lesson that requires the high level of language proficiency and serious pre-treatment but also separate elements of this technology. Appropriate usage during the lessons so-called "modified" debates that have certain changes in rules, which allow bringing over all group to work.

Due to this method future specialists learn to make decision, understand problems, orientate at the informative world and engage in dialogue by foreign language not only in everyday life but also in professional activity.

Key words: debate, learning process, interactive learning methods, communicative skills, resolution, arguments.